

Aan de gemeenteraadsleden van Zwolle
d.d. 13 oktober 2017

Betreft: Ontmantelingsproces Stedelijk Museum Zwolle

Samenvatting standpunt

In februari 2017 heeft het bestuur van Stedelijk Museum Zwolle (SMZ) ingestemd met de uitwerking van de optie D uit het rapport van kwartiermaker Sietsma.

SMZ stelt als voorwaarde dat er voldoende aandacht moet zijn voor de collectie, het personeel en de gebouwen in de nieuwe organisatie én dat er een heldere organisatiestructuur en financiële onderbouwing is voor de nieuwe stichting die de taken van SMZ overneemt.

Even daarna kondigt de gemeente de subsidiestop per 1 januari 2018 van het museum aan.

Het bestuur SMZ heeft daarop bezwaar aangetekend tegen de gemeente, met name tegen het moment van beëindiging van de exploitatie van het museum. De beëindiging van het museum zelf wordt aanvaard, ervan uitgaande dat er tijdig een gedegen plan voor de nieuwe stichting is, waarin de museale verworvenheden van het SMZ meegenomen worden.

Bestuur en medewerkers van het museum nemen hun verantwoordelijkheid en bereiden al geruime tijd een zorgvuldige transitie van personeel, collectie en gebouwen voor. De uitvoering van de transitie is nog niet aan de orde, omdat hiervoor een raadsbesluit nodig is. Bovendien er nog geen goedkeuring voor de nieuwe organisatie Stichting Allemaal Zwolle (SAZ).

Voor een gewetensvolle overdracht wil het bestuur zich nadrukkelijk verzekerd weten dat zowel personeel én collectie goed terecht komen. Sommige werknemers zijn al 30 jaar werkzaam voor het museum. Het transitieproces is gediend met een stimulerende vertrekregeling voor die medewerkers waarvoor geen plaats is binnen de SAZ. Dit proces vraagt om tijd en voldoende (risico-)budget van de gemeente.

SMZ is van mening dat het uit handen geven en de bestemming van de omvangrijke, kapitale museale collectie de nodige inspanningen en zorg vraagt van het Historisch Centrum Overijssel (HCO). Een coöperatieve samenwerking met het HCO is hiervoor een belangrijke vereiste en tot op heden is deze samenwerking onder leiding van de gemeente nauwelijks tot stand gekomen. Bruikleengevers & schenkers van het museum maken zich zorgen over het feit dat HCO niet over de vereiste museumregistratie en expertise beschikt die de ontvangst van de museumcollectie borgt. Daarnaast is het ondernemingsplan van de SAZ onduidelijk over de presentatie van de collectie.

Het SMZ heeft er alles aan gedaan om de samenwerking met de gemeente Zwolle, het HCO en de SAZ zo goed mogelijk te laten verlopen en zal dat blijven doen. Echter, de door de gemeente ingestelde executie-datum van 1 januari 2018 lijkt de overhand te nemen boven een zorgvuldige overdracht van medewerkers en collectie. Daarom ziet het bestuur zich genoodzaakt personeel en

collectie te beschermen tegen een overhaaste beëindiging van het museum. Om die reden is het bestuur hiervoor in beroep gegaan bij de rechtbank om een voorziening aan te vragen voor 2018, voor zolang het nodig is.

Ondertussen proberen de medewerkers hun werk zo goed mogelijk te blijven doen. Het museum is open voor het Zwolse publiek en de medewerkers zijn gastheer voor de bezoekers.

Bestuur en medewerkers van het SMZ geven op vrijdagmiddag 13 oktober 16.00 uur tijdens een informatiebijeenkomst met de raadsleden aanvullende informatie op de voorliggende raadsnota met het oog op het raadsdebat over de museale samenwerking op 16 oktober en het raadsbesluit wat op 30 oktober a.s. hierop zal volgen.

De Feiten op rij

1. het Stedelijk Museum Zwolle, de cijfers

In Zwolle is al 125 jaar een Stedelijk Museum gevestigd. In 1995 is de Stichting Stedelijk Museum Zwolle opgericht. Deze stichting is het museale centrum voor de beleving van het cultureel erfgoed van Zwolle. Het museum is gevestigd in de (historische) panden aan de Melkmarkt en aan de Voorstraat in het hart van Zwolle.

De inkomsten van het SMZ bestaan uit een aantal componenten. De belangrijkste bijdrage is de subsidie die wordt verstrekt door de gemeente.

In het SMZ zijn 27 medewerkers werkzaam. In totaal is er sprake van 13.25 fte. De stichting heeft een groot aantal vrijwilligers waaronder de 5 bestuurders van de stichting. Van de 27 medewerkers gaan er maximaal 10 (ca. 3 fte.) over naar SAZ. Met de overige 17 medewerkers (10.6 fte.) wordt een regeling getroffen.

In 2015 bereikte het SMZ 33.142 bezoekers. In 2016 waren dat er ruim 6000 meer, te weten 39.421 bezoekers.

2. evaluatie museumbeleid

Het college en de gemeenteraad van de Gemeente Zwolle hebben het cultuurbeleid gewijzigd op basis van het LAGroup-advies. Het college heeft tot teleurstelling van het bestuur van de stichting, van haar medewerkers, vrijwilligers en van een groot gedeelte van de inwoners van Zwolle besloten dat zij niet langer subsidie zal verstrekken aan het SMZ.

Het HCO en de SAZ worden verantwoordelijk voor de presentatie van de cultuurhistorie in Zwolle. Het college heeft de opdracht gegeven dit scenario verder uit te werken. De opdracht is om deze uitwerking in overleg met de partijen vorm te geven. De gemeente heeft hierover de regie.

3. liquidatie Stedelijk Museum

De gemeente heeft geoordeeld dat een fusie tussen de SMZ en het HCO niet mogelijk is. Wat precies de onderbouwing daarvan is, blijft onduidelijk en onbeargumenteerd. Een periodieke toetsing van het museaal beleid van het SMZ door de jaren heen, ontbreekt. Wel is de subsidieaanvraag op basis van het inhoudelijk plan van het museum altijd gehonoreerd en is door de SMZ aan de prestatieafspraken voldaan.

De gemeente heeft gekozen voor de variant dat de SMZ ophoudt te bestaan als zelfstandige organisatie. SMZ heeft aangegeven mee te werken aan de uitvoering van dit besluit van de gemeente vermits er een goed plan ligt, waarin de zorg voor de collectie, het personeel en het gebouw goed is geborgd.

In het huidige plan van SAZ en HCO wordt het museum als volgt opgesplitst:

- HCO wordt verantwoordelijk voor het beheer van de collectie van het museum. Heikel punt is dat HCO geen geregistreerd museum is.
- SAZ wordt verantwoordelijk voor de presentatie van de cultuurhistorie van Zwolle en heeft een museumregistratie aangevraagd.
- directeur/bestuurder HCO is q.q. directeur/bestuurder SAZ.
- de gebouwen SMZ gaan over naar de gemeente en worden deels doorverhuurd aan SAZ.

4. van SMZ naar HCO & SAZ, een overgang van onderneming?

De gemeente is in juli geïnformeerd door HCO/SAZ dat er maar een klein gedeelte van het personeel over kan naar Allemaal Zwolle (3,3 fte.) en dat met het grootste deel van de medewerkers gestreefd moet worden naar beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Een formatieplan van SAZ lijkt niet te bestaan.

De gemeente stelt zich op het standpunt dat er voor wat betreft de arbeidsrelatie tussen de SMZ en haar medewerkers, en de besluitvorming inzake het niet langer voortbestaan van SMZ geen sprake is van overgang van onderneming.

Dit standpunt is arbitrair: de onderbouwing van de juridisch adviseur van de gemeente Zwolle geeft letterlijk aan dat er ook een andere interpretatie mogelijk is. Oftewel: de overgang van onderneming kan ook beargumenteerd worden en in dat geval gaan alle medewerkers over naar de nieuwe organisatie Allemaal Zwolle én HCO.

Ook de medewerkers menen zich op de overgang van onderneming te kunnen beroepen. Dit is één van de redenen dat SMZ streeft naar een stimulerende vertrekregeling voor de medewerkers. Een stimulerende vertrekregeling voor de medewerkers levert een bijdrage aan een transitie naar een nieuwe organisatie zonder vertraging.

De gemeente heeft in juli 2017 het budget voor de sociale regeling (ruim € 800.000) en de regeling zelf eenzijdig vastgesteld voor het SMZ. Het bestuur kan hier niet mee uit de voeten. Enerzijds is het

bedrag te laag en niet voorzien van een risico-budget voor het geval dat het bestuur niet met de medewerker tot een regeling overeenkomt. Daarnaast is de sociale regeling vanaf juli onderwerp voor overleg met de medewerkers SMZ, waardoor de regeling bijgesteld moet worden. De medewerkers hebben intussen juridische bijstand georganiseerd.

Pas onlangs op 6 oktober 2017 krijgt het bestuur SMZ meer vrijheidsgraden van de gemeente om tot overeenstemming met de medewerkers te komen.

5. zorg voor de werknemers, juridische bijstand

SMZ neemt geen standpunt in i.c. de overgang van onderneming. De zorg ligt bij het personeel en een zorgvuldige overdracht van de collectie en gebouwen. Het bestuur stelt vast dat één of meer van de medewerkers zich op overgang van onderneming mogelijk zal beroepen.

Medewerkers hebben nog niet ingestemd met een overeenkomst en wachten vooreerst op een definitief besluit van de raad eind oktober.

Over het exacte budget voor de sociale regeling kan het bestuur geen garantie afgeven aan de gemeente, wel een inspanningsverplichting om binnen het budget van 1.06 mln. uit te komen. Dat laatste heeft het bestuur SMZ dan ook gedaan.

Even zo belangrijk is de menselijke maat in het transitieproces en de correcte bejegening van de medewerkers.

- medewerkers verkeren jaren in onzekerheid over het voortbestaan van hun baan;
- een aantal medewerkers is kostwinner.
- medewerkers hebben het college in juli het volgende in overweging gegeven: de collega's van het SMZ willen graag een relatie aangaan met HCO & SAZ en de nieuwe organisatie helpen opbouwen. Nog los van het feit wie er een baan krijgt in de nieuwe organisatie.
- decennia lang heeft het SMZ cultureel kapitaal in kennis en kunde opgebouwd in beheer, behoud en presentatie van de collectie. Medewerkers willen dat niet verloren laten gaan. Tot teleurstelling zijn de aanbiedingen van bestuur en medewerkers aan het adres van het HCO tot op heden niet beantwoord en houdt de gemeente zich op vlakke.

De houding van de partners HCO en gemeente werkt in het transitieproces naar de medewerkers contraproductief en demotiverend. Het verlies van kennis en kunde rond de collectie, de bibliotheek en gebouwen als het Drostenhuis is doodzonde. Voor nu en voor later.

- het bestuur SMZ heeft het college aangegeven dat het onverstandig was op 13 juli 2017 de gemeenteraad te informeren met een informatienota waarin de raadscommissie kreeg te horen dat er nog minder personeel (van 4,5 naar 3,3 fte.) van het SMZ overgaat naar SAZ, terwijl er nauwelijks informatie wordt gegeven over de nieuwe organisatie Allemaal Zwolle of over de opvang van beheertaken rond de collectie binnen het HCO.

Medewerkers van het SMZ voelen zich weggevaagd en ervaren deze wijze van handelen als ongepast. Op voorhand ongemotiveerd communiceren dat er afscheid wordt genomen van SMZ-functies (en dus van medewerkers), terwijl er geen duidelijkheid is over de nieuwe organisatie en over de toepasbaarheid van het principe 'overgang onderneming', geeft te denken.

Het transitieproces duurt daardoor langer.

Vanuit deze situatie hebben de medewerkers zich logischerwijs juridisch laten bijstaan.

6. de collectie van SMZ naar HCO/SAZ

SMZ werkt mee aan de overdracht van de collectie en heeft zich ook te verantwoorden naar schenkers en bruikleengevers. SMZ ondervindt nu problemen van de overgang van de collectie naar de constructie HCO & SAZ omdat er te weinig informatie beschikbaar is op basis waarvan schenkers en bruikleengevers te motiveren zijn mee te werken aan de overdracht:

- Een aantal bruikleengevers en schenkers heeft aangegeven problemen te hebben met de overdracht van de collectie naar HCO. Anderen weigeren ronduit aan de overdracht van de collectie mee te werken.

Als reden wordt aangegeven dat men geen zicht heeft op het beheer van de collectie (*'zonder conservator gaat mijn collectie dood'*) en op de presentatie van de collectie.

Bovendien zijn er vraagtekens bij het ondernemingsplan van SAZ (*'het ondernemingsplan SAZ is te vaag'*).

Volgens de gemeente worden de collecties opgeslagen en daarna ontzamd. De conservator is niet meer nodig. Bruikleengevers en schenkers maken zich daarover ernstig zorgen.

- SAZ en HCO zijn niet in het bezit van de vereiste museumregistratie.
Voor SMZ is het onmogelijk om de overdracht van de collectie naar een organisatie zonder museumregistratie te realiseren voor 1 januari 2018. Het SMZ is als geregistreerd museum verplicht de LAMO te volgen waarin een zorgvuldige en tijdrovende procedure is beschreven voor de overdracht van een collectie. Het uitstel van het gemeenteraadsbesluit van juli naar eind oktober heeft bijgedragen aan een tekort aan tijd om deze procedure te kunnen volgen.
- Gezamenlijke voorbereidingen met HCO voor de overdracht komen niet van de grond. Het HCO volgt een eigen spoor en communiceert zonder afstemming met SMZ met bruikleengevers en schenkers. Deze wijze van communiceren werkt contraproductief. Voor een goede overdracht is een eenduidige boodschap nodig naar bruikleengevers en schenkers.

SMZ is door schenkers en bruikleengevers gewezen op het echec van de reorganisatie van het Deventer Museum in het kader van het Deventer Verhaal. In de bijlage van de Lagroup-rapportage wordt het Deventer Verhaal als benchmark en voorbeeld gebruikt voor Zwolle (pag. 68).

Wat niet wordt beschreven is dat de onderneming Deventer Verhaal is mislukt.

In Deventer schreef het adviesbureau teksten die het gemeentebestuur graag wilde horen: flexibele

organisatie, minder personeel, stijgende bezoekersaantallen, opheffing museum, tentoonstellingen overal in de stad, etc.

Als kwartiermakers van de nieuwe organisatie werden managers met een theater- en marketingachtergrond aangesteld voor het Deventer Verhaal die grote aantallen publiek zouden gaan bereiken. Voor de collectie was er geen aandacht in de uitwerking van de plannen. Het werd een drama (zie <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/06/17/een-museum-nieuw-leven-inblazen-doe-je-niet-zo>).

Schenkers en bruikleengevers zijn beducht voor een vergelijkbare ontwikkeling in Zwolle. Ze vragen (of eisen) garanties voor een gedegen collectiebeleid dat dienend is naar het publiek.

SMZ adviseert de gemeente stelselmatig dat er voor de nieuwe onderneming SAZ afstemming vereist is met de partners. SMZ wil verantwoording afleggen aan schenkers en bruikleengevers over een mogelijke overdracht van de collectie.

HCO en SAZ doen er goed aan om eindelijk te vertellen wat er gebeurt met de collectie:

- Verloopt de overdracht van de collectie indachtig de afspraken die in het (verre) verleden met bruikleengevers en schenkers gemaakt zijn?
- Wat is het collectiebeleid in de toekomst?
- Hoe wordt de collectie gepresenteerd in de nieuwe organisatie.

7. Allemaal Zwolle, het ondernemingsplan

Het bestuur van het Stedelijk Museum Zwolle heeft in juni kennis genomen van het concept-ondernemingsplan van de stichting Allemaal Zwolle. Naar aanleiding hiervan zijn er twijfels over de haalbaarheid en zorgen over een aantal risico's van de nieuwe onderneming.

Met het oog op de continuering van de museale functie en hoeder van de collectie – decennialang heeft het SMZ haar functie in het Zwolse stevast en betrouwbaar uitgeoefend – heeft het bestuur op 27 juli jl. fundamentele vragen gesteld aan het college die echter grotendeels onbeantwoord zijn gebleven gelet de eindversie van het ondernemingsplan Allemaal Zwolle die nu als bijlage bij de raadsnota is meegestuurd (zie bijlage brief SMZ aan college 27 juli 2017, c.c. HCO).

8. het transitieproces

Bestuur en medewerkers gaan in februari 2017 uit van een afgestemd proces tussen de opbouw van de nieuwe stichting en de beëindiging van de functies van SMZ, waarbij HCO/SAZ en SMZ met eigenstandige verantwoordelijkheden maar in een gelijkwaardige positie opereren.

De noodzaak tot afstemming en synchronisatie is er vanuit principiële overwegingen, maar is ook effectief en efficiënt.

Vanaf februari 2017 heeft SMZ geprobeerd om tot uitvoering van de door het college geformuleerde doelstellingen te komen.

Op 7 maart 2017 is onder leiding van de gemeente het transitieproces gestart met de werkgroepen collectie, personeel en gebouwen. Eén werkgroep is slechts bij elkaar gekomen en daarna is het proces in de kiem gesmoord door terugtrekking van HCO. Doordat HCO, en daarmee SAZ, zich onttrok van deelname aan deze werkgroep, is het transitieproces nooit van de grond gekomen of mogelijk gemaakt.

Bestuur en directie van SMZ hebben hierover stelselmatig mondeling en schriftelijk hun zorgen geuit bij de gemeente en het HCO. Er is nog geadviseerd door SMZ een onafhankelijk procesbegeleider aan te stellen, maar de gemeente heeft dit nooit ten uitvoer gebracht.

9. ondernemingsplan SAZ

Het bestuur begrijpt dat het ondernemingsplan van SAZ niet haar verantwoordelijkheid is, maar dat laat onverlet dat SAZ haar ondernemingsplan overtuigender had kunnen presenteren door gebruik te maken van de kennis van de collectie en van de markt.

Het volgende valt SMZ op:

- Cultuureducatie: SMZ heeft een groot netwerk in het onderwijs. In 2016 bezochten 4.124 leerlingen het museum (HCO werd bezocht door 557 leerlingen).
Het museum won in 2016 het predicaat Kidsproof van de museumvereniging, als enige in Zwolle. Ook in 2017 gaan we dit predicaat weer behalen zoals de resultaten nu zijn.
Alle reden dus om kennis en expertise te delen en vooral niet verloren te laten gaan.
- Allemaal Zwolle ambieert grote groepen te bereiken en heeft haar markt, doelstellingen en instrumenten nog niet specifiek gekwantificeerd in het ondernemingsplan. Het SMZ wil graag haar expertise met HCO delen, zodat een nauwkeuriger en diepgaander beeld van het bereik van de markt kan ontstaan.
- De collectie SMZ gaat voor een paar jaar in de opslag en wordt niet gepresenteerd.
Los van het feit dat de opslag voor de collectie hoogwaardig moet zijn, is het onbegrijpelijk dat de collectie zelf buiten de presentaties wordt gehouden. Ook de ontsluiting, digitalisering, archivering van de collectie is van belang. Het ondernemingsplan meldt daar weinig over. Wel maakt het plan een buiging naar het publiek met veelbelovende presentatietechnieken, audiovisuele producties van presentatie en hoogwaardige computertechnologie. Die technieken zijn kostbaar en hebben een korte levensduur. Een gedegen calculatie en meerjarenplan ontbreekt.
- De gemeente kiest voor het verschuiven van vast naar flexibel werk. Dit staat haaks op de overheidsgedachte en de onlangs afgesloten ambtenaren-cao waarin het tegenovergestelde wordt afgesproken.
- SMZ maakt zich grote zorgen dat met het realiseren van het ondernemingsplan SAZ de diepgang, de verworven kennis met betrekking tot de huidige collectie van het SMZ voorgoed verloren gaat.

10. Advies gemeenteraad

Alles wegende stelt het SMZ het volgende voor:

- 1) SMZ werkt mee aan het besluit van het College om te komen tot transitie en werkt aan een zorgvuldige overdracht van personeel, collectie en gebouwen.
Het SMZ vraagt de gemeente een financiële voorziening om de beëindiging van SMZ begin 2018 af te ronden.
- 2) Vanaf februari 2017 stelt SMZ alles in het werk om de transitie zo goed en zo zorgvuldig mogelijk uit te voeren. SMZ stuit hierbij op diverse obstakels. Gesprekken met de gemeente over op welke wijze en aan de hand van welk sociaal plan het personeel moet worden overgedragen, leiden tot op heden nog niet tot resultaat.
De samenwerking met HCO/SAZ komt niet tot stand. Dit leidt in de drie belangrijkste dossiers - het personeel, de collectie en het pand - tot vertraging van de transitie en daarmee tot vertraging van het beëindigen van SMZ. Deze vertraging kan het bestuur SMZ niet voor haar rekening nemen.
SMZ vraagt om een onafhankelijke proces-regisseur die partijen verbindt en doelmatig laat bewegen.
- 3) Het bestuur moet de overdracht van het personeel begeleiden en een stimulerende vertrekregeling afsluiten met alle vertrekkende medewerkers. De voorbereidende gesprekken hebben reeds plaatsgevonden en wettelijke kaders worden gevolgd. Er kan op dit moment echter geen garantie worden gegeven dat alle gesprekken leiden tot het ondertekenen van vaststellingsovereenkomsten.
SMZ vraagt om een adequate risico-voorziening.
- 4) De voorbereidingen voor de transitie van de collectie van SMZ naar HCO gaan te langzaam. Bruikleengevers dragen hun collectie niet over als deze niet tentoongesteld worden. De overdracht wordt extra bemoeilijkt door het ontbreken van een museumregistratie.
SMZ vraagt om een museumregistratie van de betrokken organisatie en om transparantie rond de presentatie van de collectie.

Op het moment dat het College op 27 juli 2017 haar besluit op het SMZ-bezwaar nam was al duidelijk dat op 1 januari 2018 de drie bovengenoemde zaken niet op zorgvuldige wijze zouden zijn afgewikkeld. Ondanks deze vaststelling heeft het College vastgehouden aan het beëindigen van de subsidie per 1 januari 2018. In brieven d.d. 27 juli 2017 en 7 september 2017 heeft SMZ nogmaals

nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het proces met het oog op een zorgvuldige transitie van collectie, personeel en gebouwen.

Gevolg van het bovenstaande is dat het bestuur na januari 2018 nog verplichtingen heeft: richting het personeel en in de overdracht van de collectie. Aan deze verplichtingen moet op dat moment worden voldaan. Het besluit tot stilleggen van de subsidie is derhalve in strijd met de beginselen van zorgvuldigheid.

Bestuur en medewerkers van het Stedelijk Museum Zwolle